

Γυαλί

Περίληψη :

Γενικές Πληροφορίες

Έκταση: 4,558 τ.χλμ.

Πληθυσμός: 10 κάτοικοι

Διοικητική ένταξη: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, Νομός Δωδεκανήσου, Επαρχία Κω, Δήμος Νισύρου

Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία: Νεολιθικό κτήριο και νεκροταφείο

Φυσικά μνημεία: Όλο το νησί έχει κηρυχθεί Τοπίο Φυσικού Κάλλους

1. Φυσικός χώρος - περιβάλλον

Το Γυαλί βρίσκεται μεταξύ [Νισύρου](#) και [Κω](#) και μαζί με τα μικρότερα νησιά Άγιος Αντώνιος και [Στρογγύλη](#) ανήκει στο [ηφαιστειακό συγκρότημα Νισύρου](#). Αποτελείται από δύο λοφώδη τμήματα βορειοανατολικά και νοτιοδυτικά, τα οποία συνδέονται στο κέντρο από μια επίπεδη γλώσσα γης. Το Γυαλί είναι πλούσιο σε ηφαιστειακά [πετρώματα](#), κυρίως ελαφρόπετρα και περλίτη (φυσικό γυαλί), πράγμα που οδήγησε στην εκμίσθωση του νησιού από δύο μεγάλες εταιρείες (ΛΑΒΑ, ΠΕΡΛΙΤΕΣ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΕ) τα τελευταία 15 χρόνια για την εξόρυξη των παραπάνω υλικών. Τα ορυχεία αυτά κατατρώγουν την πλευρά του νησιού προς τη Νίσυρο δημιουργώντας δύο μεγάλους κρατήρες. Αν και στις συμβάσεις με το ελληνικό κράτος προβλέπεται η αποκατάσταση του φυσικού τοπίου μετά το πέρας της εκμετάλλευσης που έχει συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα, η οικολογική καταστροφή είναι σημαντική. Το νησί συνδέεται με μικρά καΐκια με τη Νίσυρο που μεταφέρουν τους εργάτες των λατομείων.

2. Ιστορία

Επιφανειακές έρευνες εντόπισαν προϊστορικές, ελληνιστικές και ρωμαϊκές θέσεις σε διάφορα σημεία του νησιού, ανάμεσα στις οποίες σημαντική θέση κατέχουν τα λατομεία [οψιανού](#) στο βορειοανατολικό τμήμα του νησιού. Η κατοίκηση του Γυαλιού ανάγεται στα [Νεολιθικά χρόνια](#) (Νεότερη Νεολιθική περίοδος, 4500-3200 π.Χ.), όπως συνάγεται από τον οικισμό και το νεκροταφείο στο νοτιοδυτικό τμήμα του. Η ανασκαφή του χώρου αποκάλυψε σύνολο τοίχων και αψιδωτό κτήριο στην κορυφή λόφου. Το νεκροταφείο αποτελείται από λαξευμένους στο φυσικό πέτρωμα ορθογώνιους τάφους. Νεολιθική κεραμική και απολεπίσματα οψιανών συλλέχθηκαν σε διάφορες θέσεις σε όλο το νησί. Στο Γυαλί φαίνεται ότι υπήρχε μια ανθηρή νεολιθική κοινότητα, μάλλον εποχικής εγκατάστασης, που δεν είχε σχέση με την κατεργασία και το εμπόριο του ντόπιου οψιανού, αφενός επειδή ήταν προσανατολισμένη σε άλλες μορφές οικονομίας (κτηνοτροφία, γεωργία, ψάρεμα) και αφετέρου επειδή το ντόπιο υλικό ήταν ακατάλληλο λόγω της ανομοιογένειάς του, σε αντίθεση με τον άψογο ποιοτικά οψιανό της [Μήλου](#).

Η κατοίκηση της νησίδας συνεχίζεται στους [ιστορικούς χρόνους](#) και το Γυαλί ακολουθεί τις τύχες της Νισύρου. Πιθανώς ταυτίζεται με την Κισηρούσα του Πλινίου, η οποία βρισκόταν απέναντι από το ακρωτήριο της Κνίδου. Στη θέση Κάστρο, στη βόρεια πλευρά του νοτιοδυτικού τμήματος του νησιού, εντοπίστηκαν υπολείμματα οχύρωσης της Ελληνιστικής περιόδου και δεξαμενή. Πλήθος οστράκων ελληνιστικών αγγείων στο βορειοανατολικό τμήμα και αναλημματικός τοίχος μαρτυρούν την κατοίκηση στο Γυαλί, ενώ στην Παλαιοχριστιανική περίοδο χρονολογείται τάφος στην ίδια περιοχή.

Για τα Μεσαιωνικά χρόνια δεν υπάρχουν μαρτυρίες, αλλά η [πειρατεία](#) που ανθούσε στο Αιγαίο πιθανώς οδήγησε στην εγκατάλειψη του νησιού. Στη Νεότερη εποχή χρονολογούνται πετρόκτιστες αγροικίες, δεξαμενές και ασβεστοκάμινο, όταν το νησί καλλιεργούνταν από εποχικούς ή μόνιμους κατοίκους και παρήγε δημητριακά, όσπρια και σταφύλια. Πρώτοι οι [Ιταλοί](#) άρχισαν να εκμεταλλεύονται την κίσηρη και κατασκεύασαν προβλήτα φόρτωσης, ωστόσο ως τον πόλεμο οι

Γυαλί

καλλιέργειες και η κτηνοτροφία συνεχίζονταν. Σήμερα στο νησί διαμένουν μερικοί από τους εργάτες των ορυχείων με τις οικογένειές τους.

3. Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία

Κύριο αξιοθέατο του νησιού είναι το νεολιθικό αμυδιωτό κτήριο στην κορυφή του λόφου που δεσπόζει πάνω από το λατομείο της εταιρείας ΛΑΒΑ. Ωστόσο το κτίσμα, λόγω και της εύθραυστης κατασκευής του, καλύπτεται χρόνο με το χρόνο από τη σκόνη του λατομείου και είναι επιτακτική η στέγασή του.

Βιβλιογραφία :

	Althaus Egon, Buchholz H.G., <i>Nisyros – Giali – Kos. Ein Vorbericht über archäologisch-mineralogische Forschungen auf griechischen Inseln</i> , Zabern, Mainz am Rhein 1982
	Σάμψων Α., <i>Η Νεολιθική κατοίκηση στο Γυαλί της Νισύρου</i> , Ευβοϊκή Αρχαιόφιλος Εταιρεία, Αθήνα 1988
	Σάμψων Α., <i>Η Εθνοαρχαιολογία του Γυαλιού της Νισύρου</i> , Αθήνα 1997

Δικτυογραφία :

	Γυαλί http://www.fhw.gr/chronos/01/gr/nl/tn/gialifr.html
--	--

Γλωσσάριο :

	οψιανός, ο Μαύρο ηφαιστειακό γυαλί, κατάλληλο για την κατασκευή ανθεκτικών κοφτερών εργαλείων.
--	---

Πηγές

Λούπης, Δ., *Ο Πιρί Ρεΐς (1465-1553) χαρτογραφεί το Αιγαίο. Η οθωμανική χαρτογραφία και η λίμνη του Αιγαίου* (Αθήνα 1999)

Παραθέματα

Το αραξοβόλι του Γυαλιού

"Βορειοανατολικά του κάστρου [ενν. το Μανδράκι της Νισύρου] εκτείνεται το μακρόστενο νησί Σαρκατζαλάρ. Οι άπιστοι το λένε Γιαλί. Το αραξοβόλι του βρίσκεται στον όρμο απέναντι από το μικρό νησί Σάντα Νικόλα (Αγ. Νικόλαος) που βλέπει νοτιοανατολικά. Απέναντί του υπάρχει ένας ακόμη όρμος, όπου βρίσκεται το κυρίως αραξοβόλι. Από την πλευρά της θάλασσας υπάρχει ένας βράχος εμπρός από το νησί. Πρέπει να τον προσέχει κανείς".

Λούπης, Δ., *Ο Πιρί Ρεΐς (1465-1553) χαρτογραφεί το Αιγαίο. Η οθωμανική χαρτογραφία και η λίμνη του Αιγαίου* (Αθήνα 1999), σελ. 269.